

Evolúcia

bola naprogramovaná a riadená Bohom, náhoda a osud neexistujú

Náhoda neexistuje

Slovom «**náhoda**» označujeme niečo, čo sa stalo **samo od seba**, udialo sa bez príčiny, samo, bez nášho chcenia a pričinenia,...

Keďže však všetko na svete má svoju dostatočnú príčinu a bez príčiny sa nič nedeje a ani nemôže udiať, «**náhoda**» **ako taká, vôbec neexistuje**. Všetko, čo sa v prírode deje, deje sa podľa presných, jednoznačných a vysoko účelných pravidiel – zvykneme ich nazývať *prírodnými zákonmi*. Ak sú podmienky a predpoklady jednoznačné a determinované, jednoznačný a determinovaný je aj výsledok.

- Všetko v prírode má svoju príčinu. Ak napr. letia v priestore dva atómy a v čase t_1 poznáme ich polohu, rýchlosť a smer pohybu, ďalej kinetickú a potenciálnu energiu, hybnosť, hmotnosť, rotačný moment, atď., atď., atď., a poznáme všetky zákonitosti (tj. prírodné zákony), ktorými sa riadi ich pohyb, vieme určiť, a to absolútne presne a isto, v akom stave sa budú nachádzať v čase t_2 , tj. v nasledujúcom okamihu alebo v hociktorom inom okamihu v budúcnosti. Čím lepšie a podrobnejšie budeme poznať východzie podmienky a okolnosti, tým lepšie a podrobnejšie vieme určiť a predpovedať stav vecí v budúcnosti. Všetko dianie v prírode je presne determinované. V prípade vyššie uvažovaných dvoch atómov za splnenia vyššie uvedených podmienok vieme predpovedať, či sa vzájomne zrazia alebo minú, a ak sa zrazia, vieme presne už vopred pred zrážkou určiť, ako sa zrazia, pod akým uhlom sa od seba odrazia a či sa vôbec odrazia, akými smermi sa budú od seba vzdialovať atď., atď., atď.

- Vyššie uvedený príklad platí pre všetko dianie v prírode a pre všetky zmeny v prírode, včítane genetických alebo iných **mutácií** (tal. «mutazióne» *mutácia, zmena*). Každá zmena-mutácia v prírode má svoju príčinu, ktorá ju vyvolala. Náhodná nie je ani jedna. Keď nastanú všetky podmienky potrebné pre vznik tej-ktorej mutácie-zmeny, mutácia nastane, musí nastať a nemôže nenastať. V tomto smere a v tomto zmysle v prírode neexistuje žiadna možnosť voľby, všetko dianie v nej je absolútne determinované a závislé od toho, či nastali alebo nenastali potrebné predchádzajúce podmienky a od platnosti zákonov prírody, podľa ktorých sa dianie-zmeny riadia. Všetko dianie v prírode je takto determinované a predurčené a musí sa riadiť podľa prírodných zákonov-zákoností tak, ako sa riadi, a nemôže sa chovať ináč. Čím človek lepšie, detailnejšie a dokonalejšie pozná toto chovanie (tj. má väčšie vedomosti), tým lepšie vie predpovedať jeho výsledok a tým väčší *vedec* je.

- Toto poznanie a následné predpovedanie diania v prírode nazývame *vedou*. Veda, tj. vedenie, či poznanie takto človeku umožňuje využívať prírodu pre svoje vlastné potreby a vlastné dobro. Náhoda teda v reálnom svete neexistuje a toľž vo vede nemá a nemôže mať nijaké miesto.

- Všetky deje a udalosti v prírode sú teda predurčené, okrem skutkov prameniáci z slobodnej vôle. Jedine skutky plynúce zo slobodnej vole majúce svoju príčinu v slobodnom rozhodovaní sa vymykajú z predurčenosti, v ktorej je uzamknutá príroda a

svet. Slobodnú vôľu má Trojjediný Boh Stvoriteľ a na jeho obraz stvorenia ľudí a anjeli (aj padlí, tj. diabli). Z celosvetového zákona determinovanosti panujúceho v prírode sa teda vymyká jedine slobodná vôľa Božia a vôľa na obraz Boží stvorená. Jedine inteligentná bytosť obdarená slobodnou vôľou si môže vybrať jednu z dvoch alebo i viacerých možností na základe vlastného rozhodnutia bez predurčenia. Na zemi v hmotnej prírode iba človek môže a nemusí konať tak ako koná. Príčinou tohto slobodného rozhodovania je ľudské “ja” každého z nás, ľudská osoba obdarená slobodnou vôľou.

Náhoda, ak ju chápeme ako udalosť, ktorá nemá príčinu, teda udalosť, ktorá vznikla sama od seba bez príčiny, neexistuje a ani nemôže existovať. Keďže teda náhoda neexistuje, svet nevznikol v žiadnom prípade náhodou. Mohol vzniknúť len dvojakým spôsobom, a to alebo

1) bol **priamo a bezprostredne stvorený** (z ničoho!) Vyššou Inteligenciou, ktorú zvykneme nazývať **Boh-Stvoriteľ** alebo

2) najprv bola Vyššou Inteligenciou, tj. Bohom-Stvoriteľom **stvorená** (z ničoho!) **bez tvaru prahmota** a z nej Boh vytvoril terajší svet **vývojom**, tj. **evolučným procesom**, a to na základe nie náhodných, ale Bohom-Stvoriteľom presne determinovaných-stanovených jednoznačných pravidiel, ktoré zvykneme nazývať **prírodnými zákonmi**.

V oboch prípadoch teda stojí za vznikom sveta jedna a tá istá Príčina, tj. Vyššia Inteligencia, ktorá ako taká musí byť nevyhnutne dokonalejšia než jej dôsledok – svet.

Inými slovami povedané, Hospod' Boh Stvoriteľ mohol stvoriť svet:

1) — alebo bezprostredne, že totiž priamo z ničoho stvoril všetky veci a živočíchy už hotové a vsadil-umiestnil ich do ním tiež stvoreného časopriestoru, podobne ako šikovný obuvník vlastnoručne ušije kvalitné topánky a položí ich na ním taktiež zhotovenú policu (tzv. **kreacionistická teória**);

2) — alebo Hospod' Boh stvoril z ničoho prahmotu (túto udalosť veda nazýva «Big Bang» – *Velký tresk*) a podriadil ju presným za sebou nasledujúcim pravidlám-algoritmom prírodných zákonov, tj. naprogramoval čosi ako vysoko automatizovanú továreň, ktorá potom sama, ale len zdanlivo sama (bez viditeľnej prítomnosti obuvníka) podľa Ním samým pripraveného scenára-programu vyrába z tejto prahmoty (z kože, farby, gumy a tkanín...) na základe Ním stvorených zákonov všetky tvory (vysoko kvalitnú obuv) všetkých druhov. V tomto druhom prípade Boh-Stvoriteľ-Programátor je naoko-zdanlivo nečinný a nepotrebný, avšak v skutočnosti na svoju automatickú továreň zblízka dohliada a udržiava jej bezchybný chod... (tzv. **reálna evolučná teória**, riadená nie neexistujúcimi náhodami, ale **Vyššou Inteligenciou**).

Dôkazy z Biblie o evolúcii

A) Hospod' Boh si pri stvorení a udržiavaní tohto sveta, zdá sa, vybral práve tento druhý – reálne evolučný spôsob. Dosvedčuje to sama Biblia (Bohočlovekom Isusom Christom odobrený grécky výklad-preklad zvaný *Septuaginta*¹).

¹ Sväté Písmo «Starý Zákon» napísané originálne po starohebrejsky je **Bohom inšpirované, a teda neomylné** aj čo do významu-obsahu, aj čo do samotných slov. Približne dve storočia pred príchodom Spasiteľa ľudstva Isusa Christa na zem, tj. pred našim letopočtom bol Starý Zákon v Egypte preložený do gréčtiny a zapísaný gréckymi písmenami. Tento prvý grécky preklad bol urobený sedemdesiatimi veľmi vzdelanými Židmi-starcami (preto sa označuje ako tzv. *Septuaginta* =70), v tom čase totižto mimo

Vo svojom Bohom inšpirovanom originálnom hebrejskom znení v prvom verši Biblia uvádza: « **בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ** » – Na počiatku **stvoril** Boh nebo a zem, (Gn 1,1). Hebrejské slovo «**בָּרָא**» [čít. *bârâ*] znamená *stvoril* (doslovne *urobil z ničoho*), avšak Bohom inšpirovaná *Septuaginta* a s ňou aj geniálny cyrilometodejský staroslovanský text toto slovo neomylnne prekladá-vykladá výrazom «**ἐποίησεν**» (stsl. «**сотвори**») s-tvoril, doslovne *spolu tvoril*), ktorý výraz používa aj na iných miestach, kde napr. opisuje činnosť Noeho (a to už v žiadnom prípade nie stvoriteľskú) pri výstavbe korába²; Z vyššie uvedeného vyplýva, že Boh nestvoril Zem a všetko na nej bezprostredne a priamo z ničoho, ale podobne ako Noe pri stavbe korába, použil pri s-tvorení hmotného sveta (Zeme a vesmíru) nejaký materiál, konkrétne *svetlo* (porov. stsl. «**свѣтъ**») 1) svet, 2) svetlo), ktoré jediné, ako také, bolo na počiatku stvorené (pri tzv. *Big-Bangu*) v plnom slova zmysle z ničoho;

A ako pri pozornom čítaní prezrádza aj ďalší text Biblie, Boh s-tvoril aj ostatné náležitosti sveta nie bezprostredne, ale postupne jedno z druhého – evolúciou: «*Tu Boh povedal: „Zem, vyžeň trávu, rastliny s plodom semena a ovocné stromy...“ A stalo sa tak. Zem vyhnala trávu a rastliny s plodom semena podľa svojho druhu i stromy... A Boh videl, že je to dobré. A nastal večer a nastalo ráno, deň tretí...»*, (Gn 1, 11-13); «*Potom Boh povedal: „Zem, vydaj živé bytosti ...“ A stalo sa tak... »*, (Gn 1, 24). Teda, ako z vyššie uvedeného vyplýva, nie Boh bezprostredne a priamo vytvoril jednotlivé druhy rastlín a živočíchov z ničoho, ale bola to zem, ktorá sa správala podľa Ním stanoveného programu a podľa Jeho zákonov... Čiže evolúcia na Jeho príkaz, preto moderná veda zisťuje, že všetko živé na Zemi má svoju hmotu zo zeme... takto aj Adam dostal svoje telo z prachu zeme.³

Tento Bohom určený, riadený a udržiavaný evolučný, vôbec nie náhodný, ale prísne naplánovaný deterministický stvoriteľský proces pokračuje dodnes podľa slov samého Hospoda nášeho Isusa Christa : «... *môj Otec pracuje doteraz, aj ja pracujem...*», (Jn 5,17). Napr. hviezdy vo vesmíre na základe Božích zákonov aj dnes vznikajú,

Palestíny žila veľká, grécky hovoriaca diaspora Židov, ktorí už neovládali hebrejčinu. *Septuagintu* držal v rukách a užíval aj sám Bohočlovek, Isus Christos počas svojho pozemského účinkovania na zemi a jej neomylnosť, ako inšpirovaného textu schválil slovami, že nebo i zem sa pominú skôr, ako by sa jedna čiarka z Písma stratila bez toho, žeby sa nesplnila... (porov. Mt 5,18). Z vyššie uvedeného teda vyplýva, že nielen starohebrejská originálna osnova, ale aj jej prvý preklad do gréčtiny – *Septuaginta* sú inšpirované Bohom, a preto *Septuaginta* ako preklad-výklad je **tiež neomylná** a má v Cirkvi veľmi zvláštne a neocentelné miesto. (Ostatné pozdejšie preklady do iných jazykov, ak sú schválene Cirkvou, sú inšpirované len čo do obsahu, nie čo do samotných slov a jednotlivých písmen); Latinský preklad Starého Zákona (2. st. po Chr.) zvaný *Vulgáta* bol odobrený a uznaný za obsahovo inšpirovaný autoritou sv. Cirkvi;

Sväté Písmo «Nový Zákon» bolo originálne zapísané po grécky, preto v prípade Nového Zákona jedine grécky text-originál je čo do významu-obsahu, aj čo do samotných slov inšpirovaný Bohom – Svätým Duchom. V Novom Zákone sa veľakrát citujú aj texty zo Starého Zákona. Je dokázané, že všetky citácie sú prevzaté nie z hebrejského originálu, ale práve z inšpirovaného-neomylného gréckeho prekladu, tj. zo *Septuaginty*.

Septuaginta, ako paralelný Bohom plne inšpirovaný neomylný text, sa na niektorých miestach odchyľuje od znenia pôvodného starohebrejského rovnako inšpirovaného neomylného originálu. Porovnaním týchto, nezriedka na prvý pohľad si aj zdanlivo protirečiacich miest objavujeme geniálne upresnenia a vysvetlenia pradávnych udalostí a skutočností. Dvojakým znením oboch inšpirovaných textov (*Vulgáty* a *Septuaginty*) Boh vždy upozorňuje čitateľov na nejakú dôležitú skutočnosť, ako keby učiteľ v úlohe podčiarkol príslušnú stať červenou ceruzou.

² Porov. text *Septuaginty*: «καὶ ἐποίησεν Νωε πάντα, ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος ὁ θεός, οὕτως ἐποίησεν» (stsl.: «и сотвори Нӯѣ всѧ ѡлика заповѣда ѡмш гдѧ бгъ, такъ сотвори») – *A Noe urobil všetko, ako mu prikázal Hospod' Boh, tak urobil*, (Gn 6,22).

³ Zloženie minerálov ľudského tela je zhodné so zložením zeme-pôdy.

vyvíjajú sa a transformujú, meniac svoju formu a vlastnosti... To isté sa deje s každou materiálnou živou, či neživou bytosťou.

Evolučný proces vo svete (fylogénéza) je v podstate to isté, čo sa deje napr. v lone matky počas deviatich mesiacov tehotenstva s jej dieťaťom (ontogenéza). Dieťa sa vyvíja a rastie, a to dokonca z nepatrnej jednej jedinej voľným okom sotva viditeľnej oplodnenej bunky. Deje sa to nie náhodne, ale na základe Bohom stanovených a riadených prírodných zákonov – genetických pravidiel a informácie zakódovanej v chromozómoch matky doplnenej o 50% informácií (DNA) od otca. Dnes nikto nepochybuje, ale každý vzdelaný človek vie, že sa to deje nie náhodne, ale absolútne determinovane.

B) Pri biblickom opise stvorenia sveta (Gn 1,1-31) každému udrie do očí nápadná zhoda a skutočnosť, že ako biblická správa, tak aj vedecká teória evolúcie idú zhodne vzostupne od svetla (Big Bang), cez vznik vesmírnych telies... k rastlinám a ďalej od rýb, cez obojživelníky a plazy, vtáky, cicavce až na vrchol k človeku.

C) Potopa sveta ako relatívne nedávna udalosť – Židia od jej (fiktívneho) ukončenia datujú svoj letopočet⁴ – zmietla do hĺbky niekoľkých desiatok metrov z povrchu zemského všetko (chýbajúce články – prechodné stupne medzi živými organizmami a pod.) a uložila na dne Tichého oceánu.

D) Rozbor biblickej správy o celosvetovej Potope dokazuje, že pred Potopou sveta neexistovali ani roky, ani mesiace, ani dni v dnešnom slova zmysle, a teda neexistoval ani kalendár ako ho poznáme dnes. Biblia pri opise stvorenia sveta nehovorí o dvadsaťštyrihodinových dňoch:

Podľa údajov Biblie bol svet stvorený za sedem "dní", ktoré však vtedy, za onoho času ešte neboli v žiadnom prípade dvadsaťštyrihodinové, ale trvali od zlomku sekundy po miliardy rokov⁵. Podľa odhadu dnešnej vedy má svet asi 14 -15 miliárd rokov:

✠ **1. deň** – objavenie sa tzv. «singularity»⁶ a ako dôsledok vzájomnej anihilácie častíc a antičastíc jej výbuch v tzv. «Big Bang-u» – *Veľkom tresku*; bolo stvorené «svetlo» a večnosť, tj. nielen prahmota, ale aj nehmotný svet, tj. Kráľovstvo nebeské, tento "deň" trval v skutočnosti len zlomok sekundy – milióntiny sekundy;

Vzniklo *svetlo* (presnejšie všetky druhy žiarenia) a následne z neho sa začala vyvíjať všetka celosvetová vesmírna hmota, ako taká, to znamená *svet*⁷, čiže bola stvorená hmota – hmotný základ vesmíru (stsl. «**всѣтъ мѣръ**» vesmír, doslovne všetok svet);

✠ **2. deň** – na základe Bohom stanovených prírodných zákonitostí vznikajú «vesmírne telesá – hviezdy» – trval miliardy rokov;

✠ **3. deň** – trval miliardy rokov;

✠ **4. deň** – utvorená «Zem» – trval 4,5 miliardy rokov;

✠ **5. deň** – utvorená fauna a flóra Zeme – trval milióny rokov;

✠ **6. deň** – «stvorenie človeka» – trval tisícky rokov (porov. Gn 1,1-31); už existovalo aj slnko, ktoré stálo po celý čas na oblohe nepohybné v zenite⁸;

✠ **7. deň** (deň odpočinku, «sabbath» = *odpočinok*) – trval 120 rokov, (porov. Gn 6,3); Boh vtedy v Biblickej obraznej reči odpočíval – trpezlivo čakal... na pokánie ľudstva,

⁴ Pozri odborný článok na www.gloria.tv – G.A. Timkovič, *Dátum narodenia a smrti (zmŕtvychvstania) Isusa Christa a dátum Potopy sveta*, Košice, 2009, str. 1-13.

⁵ Podľa výkladu sv. Bazila Veľkého «deň» pri stvorení sveta treba chápať ako «vek».

⁶ Celý svet sa nachádzal v jednom jedinom bode (singularity).

⁷ Slová «**свѣтъ**» 1) svet, 2) svetlo, 3) svät(lý); ako aj stsl. «**свѣтъ**» 1) zmluva, 2) rada, snem 3) úmysel (porov. *Lexicon linguae palaeoslovenicae*, IV, Praha, 1966-1983, str. 242); stsl. «**свѣтъ**» 1) svedomie, 2) vedomie majú spoločný koreň i pôvod.

⁸ Slnko stálo po celú dobu pred Potopou sveta na oblohe v zenite nehybné. Bol neprestajný deň, pravé poľudnie, slnko bolo bez pohybu a nezapadalo.

Noe vtedy budoval uprostred suchej zeme koráb a všetci ľudia, jeho krajanovia, sa mu po celý ten čas vysmievali ...

‡ plus «ešte 7 dní» (porov. Gn 7,4);

‡ **3. apríl večer r. 3737 pnl. KATAKLIZMA** = gr. **POTOPA**; z nasledujúcich 150 dní trval každý len **23,5** hod.; Potopa mala dva reálne počiatky. Začínajú roky, mesiace a dni – začiatok svetového kalendára – Zem sa začala točiť okolo svojej osi približne v rytme, ako je tomu dnes...⁹

Vysvetlenie, ako môže jeden deň pri stvorení sveta Hospodom Bohom trvať milión-tinu sekundy, či dokonca miliardy rokov...

Pred Potopou sveta bol čas na Zemi terajšími klasickými metódami nemerateľný, neboli, tj. neexistovali roky, mesiace a ani dni v dnešnom slova zmysle. Zem totiž vykonávala okolo Slnka tzv. *viazaný pohyb*, tj. jednu jedinou otáčku okolo svojej osi počas jedného obehu okolo Slnka. Presne tak ako to robí Mesiac okolo Zeme dodnes. Slnko teda svietilo non-stop, stálo na oblohe v zenite (kolmo nad hlavou), bol neprestajný deň, mesiac nebolo nikdy vidieť. Tam kde svietilo Slnko boli neprestajné tropické horúčavy a na opačnej strane Zeme, kde Slnko nikdy nesvietilo bol neprestajný veľký mráz... V momente Potopy Zem náhle zmenila svoje otáčky (to vlastne vyvolalo samotnú Potopu). Až vtedy, tj. v momente Potopy začal kalendár, na aký sme zvyklí dnes a Židia – geniálny to národ – začínajú od vtedy (i keď od jej *fiktívneho-prvého* konca) svoj veľmi reálny letopočet... Tzv. «štyridsaťdňový neprestajný dážď», o ktorom sa zmieňuje Biblia nebol príčinou Potopy, ale jej dôsledkom...

Stvorenie Adama

Biblia udáva, že prvý **človek**, teda hlava a koruna všetkého stvorenstva¹⁰, bol stvorený, tj. stal sa «živou dušou», dychom (= Duchom) Božím¹¹ na obraz a podobu Božiu¹². Jeho telo bolo utvorené z hliny zeme.¹³

⁹ Pozri odborné články na www.gloria.tv – G.A. Timkovič, *Dátum narodenia a smrti (zmŕtvychvstania) Isusa Christa a dátum Potopy sveta*, Košice, 2009, str. 1-13; G.A. Timkovič, *Potopa sveta - popis, priebeh, fyzikálne príčiny, dôsledky*, Košice, 2010, str. 1-18; podrobnejšie pozri v pripravovanej knihe G.A. Timkovič, *Atlantida...*;

¹⁰ Porov. stsl. «ЧЕЛО-ВѢКЪ» (na **čele** (od) **veku** – tj. ten, ktorý od **vekov** stojí na **čele** všetkého stvorenstva (*rus=pohlavár=náčelník*).

¹¹ «καὶ ἐπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοήν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν», «и создалъ бѣтъ челоувѣка, перестъ (взѣмъ) ѿ земли, и вдѣхъ въ лицѣ егѡ дыханіе жизни: и бысть челоувѣкъ въ дѣшъ живѡ» – *i utvoril Boh človeka, (vezmúc) prst' zeme, i vdýchol (= vdúchol) do jeho tváre dych (= duch) života: i bol človek dušou živou, (Septuaginta Gn 2,7).*

¹² Porov. Gn 1,26-27.

¹³ Výrazy *človek* a *zem*, z ktorej bol stvorený, majú v mnohých jazykoch totožný slovný koreň, porov.: lat. «homo» *človek* a lat. ako aj slov. «humus» *zem, pôda*, slov. «h(o)mota»; stsl. «*лѣдъ» [čít. keltsky *lä_nd*] = angl. «land» [čít. *lä_nd*] *zem*, angl. «leader» [čít. *líd*] *vodca*, čes. «lid», slov. «ľud», ... porov. gr. «κόσμος» *zem, svet*, (v prenesenom zmysle) *ľudia*.

To však dôsledne vzaté znamená, že, človek nie «má dušu», ale «je dušou»¹⁴. Vulgárne povedané, človek je dušou "oblečenou" do ľudského tela utvoreného z hliny zeme. Správne by sa teda nemalo hovoriť, že «človek má dušu», ale «človek (tj. v podstate živá duša = duch) má telo». Ľudské «ja» totiž nie je spojené s telom, ale s dušou. Kým samotný človek=duša pochádza priamo od Boha, jeho telo bolo utvorené evolúciou z hliny zeme, keď «Boh povedal: „Zem, vydaj živé bytosti ...“ A stalo sa tak... », (Gn 1, 24). Človek bol stvorený Bohom, teda ináč povedané, vznikol, stal sa človekom v momente stvorenia-vdýchnutia svojej duše. Práve dušou a nie telom sa podobá svojmu Stvoriteľovi a odlišuje od zvierat: Boh totiž nemá ruky a nohy ani hlavu..., ale je Duch a má rozum, slobodnú vôľu, je nesmrteľný...; podobne duša je obdarená rozumom, slobodnou vôľou a je nesmrteľná...

Boh vdýchnutím duše stvoril prvého človeka Adama a presne tak dodnes tvorí každého z nás. S jediným rozdielom, že Adam sa nenarodil a my sa už rodíme:

Každého z nás Boh stvoril ešte pred našim narodením v lone našej matky **vdýchnutím nesmrteľnej duše**, na obraz a podobu Božiu stvorenej, **do kúska živej hmoty** (ženského vajíčka v momente jeho spojenia s mužskou spermiou). V tom momente sme sa stali samostatne žijúcou «dušou živou», začali sme existovať, deväť mesiacov sme rástli, aby sme sa potom ako ľudia aj narodili.

Podobne pri stvorení Adama Boh nie v lone matky, ale v lone divokej prírody, ešte mimo raja¹⁵, **vdýchol nesmrteľnú dušu**, na obraz a podobu Božiu stvorenú, **do kúska živej hmoty** (možno do vybraného mláďaťa akéhosi dnes už dávno vyhynutého živočicha). V tom momente sa Adam stal «dušou živou», začal existovať nie ako zviera, ale ako človek - obraz Boží, a to bez toho, žeby sa narodil.

Samým Bohom-Stvoriteľom bol nazvaný hebr. «אָדָם» [čit. *adam*] bytie podobné Bohu, Adam.¹⁶ Hebr. slovo «אָדָם» [čit. *adam*] pochádza z hebr. «אָדָם» [čit. *dam*] 1) podoba, 2) krv, resp. hebr. «דָּמָה» [čit. *damah*] 1) byť podobným, 2) myslieť,¹⁷ a má teda tri základné významy:

1.) v konkrétosti označuje meno **prvého** na obraz Boží stvoreného človeka, teda osobné meno «**Adam**», tj. v doslovnom preklade (Bohu)*podobný*;

2.) vo všeobecnosti znamená «**človek**», tj. *koruna (hlava) tvorstva*. Toto slovo, inými slovami povedané, všeobecne označuje rozumom a slobodnou vôľou obdarenú

¹⁴ Duša je podstata človeka. Je to, čo odlišuje človeka od zvierat, robí z každého jednotlivca skutočného človeka; čo robí človeka človekom. Je osobná a prejavuje sa rozumom a slobodnou vôľou. Je to životný princíp človeka. Duša je *duch spojený s telom*, akoby obrazne, vulgárne povedané, "uväznený" v tele "obmedzovaný" telom a spolu s telom ju označujeme pojmom «človek». Duša je podstatou človeka a jeho telo je jeho formou. Duša spôsobuje, že sa z hmotného tela stáva živé ľudské telo. Duša človeka nie je výsledkom evolučného vývoja hmoty ani genetického spojenia otca a matky. Pochádza priamo od Boha. Vďaka svojej duši človek môže hovoriť «ja» a môže predstupovať pred Boha ako nezameniteľný unikát; Človek je bytosť duchovno-hmotná.

¹⁵ Človek bol stvorený mimo raja: «Καὶ ἐφύτευσεν κύριος ὁ θεὸς παράδεισον ἐν Εδεμ κατὰ ἀνατολὰς καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασεν», «и насадил Господь, Бог на východoch v Edene raj a tam **voviedol** človeka, ktorého utvoril, (Septuaginta Gn 2,8); «Καὶ ἔλαβεν κύριος ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασεν, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ», «и взял Господь, Бог, человека, которого создал, и **ввёл** его в рай садостни» – *i vzal Hospod', Boh, človeka, ktorého utvoril a **voviedol** ho do raja rozkoše (= do Edenu), (Septuaginta Gn 2,15).*

¹⁶ «и́мѣжа и́ женѣ сотвори́и и́хъ и́ благовѣи́ и́хъ: и́ нареци́и ѿ мѧ е́мѧ а́да́мъ, въ о́ньже де́нь сотвори́и и́хъ» – *muža a ženu ich stvoril a požehnal ich a dal mu meno Adam (= človek) v deň, keď boli stvorení, (Gn 5,2).*

¹⁷ Рогов. Г. Дьяченко, *Полный церковнославянский словарь*, Москва, 2002 (reprint z r. 1900), str. 5-6.

osobu vládca – živočícha oboch pohlaví, ktorý stojí a na «veky» bude stáť na «čele» všetkého stvorenstva a bude *vládnuť* nad ním¹⁸;

3.) označuje «červeň», teda v podstate krv. *Červená farba, farba krvi* je preto od nepamäti farbou kráľov. Človek teda, ako koruna tvorstva je prakticky „kráľ“ tvorstva.

Na margo červenej farby možno uviesť pozoruhodnú skutočnosť, že na starodávnych egyptských monumentoch sú ľudské figúrky predstavujúce Egyptanov (vládnucu vrstvu) maľované červenou farbou, kým ostatné rasy čiernou, prípadne inou.¹⁹

Hlina, z ktorej bol prvý človek-Adam stvorený, bola podľa starodávnej cirkevnej tradície červená (v Palestíne má pôda červený nádych). Preto zo slova «אָדָם» [čit. *adam*]

Adam bol v hebrejčine odvodený derivát «אָדָמָה» [čit. *adamah*] 1) pôda, hlina, prst, 2) zem, pevnina, kontinent, 3) červeň²⁰, ktorý označuje nielen zem-hlinu, ale i zem-pevninu a celý kontinent.

Túto starodávnu tradíciu dokazuje aj skutočnosť, že more, ktoré dnes obklopuje miesto bývalého raja – oblasť Blízkeho východu, Mezopotámie (časť Perzie - údolie riek Eufrat a Tigris) sa v minulosti nazývalo «červené», tj. Adam, alebo Edom (stl. «*Чермное море*», gr. «*Ερυθρός πόντος*» *Červené more*²¹). Pod pojmom «Červené more» bol v minulosti zahrnutý aj celý dnešný Perzský záliv, ba aj terajšie tzv. «Čierne» more na severe sa volalo kedysi «červené»: porov. stl. «*Чермьнь (Чермьнь)*» *červený* > «*чърнь (чърнь)*» *čierny*.²²

Preto Biblia i miesto, kde bol raj vysadený nazýva **Edem (Eden)**, čo je taktiež derivátom slova Adam²³ a okrem iného v gréčtine doslovne znamená *panenská zem*.

Slovo Edem (Eden) je biblický názov, ktorý prakticky označuje celú Pangeu, tj. prvý a pôvodne jediný prakontinent na Zemeguli. So slovom Edem-Eden súvisí i stl. «*Ἔδινη*» (j)eden, lebo predpotopná pevnina – predpotopný prakontinent Pangea (Eden) bol pôvodne naozaj len jeden jediný. To potvrdzuje aj sanskritské slovo «*adim*» prvý,²⁴ porov. ruské «*один*» [čit. *adin*].

V pojme «Adam» je teda symbolicky schovaná nielen hmotná, ale celá **duchovno-hmotná podstata**²⁵ človeka: skrytá duchovná duša (obrazne predstavovaná za normálnych okolností ľudskému zraku neviditeľnou «krvou») a viditeľné hmotné telo-hmota

¹⁸ «и рече бгъ: сотворихъ чловека по образъ нашemu и по подобю, и да овладаетъ рыбами морскими, и птицами небесными, (и звърми) и скотами, и всею землею, и всеми гды пресмыкающимся по земли» – *Nato Boh povedal: „Urobme človeka na náš obraz a podľa našej podoby! Nech vládne nad rybami mora i nad vtáctvom neba i nad dobytkom a divou zverou a nad všetkými plazmi, čo sa plazia po zemi!“* (Gn 1,26).

¹⁹ Porov. J.F. Driscoll, «Adam», *The Catholic Encyclopedia*, I, New York, 1913, str. 132.

²⁰ Porov. *La Bibbia di Gerusalemme*, Bologna, 1986 (settima edizione), str. 38.

²¹ Porov. Г. Дьяченко, *Полный церковнославянский словарь*, Москва, 2002 (reprint z r. 1900), str. 815.

²² Porov. И.И. Срезневский, *Словарь древнерусского языка*, III, Москва, 1890 (1989), str. 1560, 1564; Samotné slovo «červený» vzniklo palatalizáciou *k > č* z praslovanského-keltského slova «*krev*» = «*kerv*» *krv*, porov. zemplínske-keltské «*kervavý*» *krvavý*, (porov. O.R. Halaga, *Východoslovenský slovník* (historicky dokumentovaný), I, Košice-Prešov, 2002, str. 336). Zastydnutá krv totiž pozvoľna dostáva čiernu farbu, preto i kobylie mlieko zmiešané s krvou koní, alebo nezriedka i krvou ľudských zajatcov (tzv. *kumis*) – obľúbený nápoj rusov-pohlavárov, kráľovských Skýtov – sa nazývalo «*чёрное молоко*» (porov. И.И. Срезневский, *Словарь древнерусского языка*, III, Москва, 1890 (1989), str. 1560); Praslovania Skýti-Rusi totiž bežne pili i krv ľudí zabitých, a to často, ak to okolnosti dovoľovali aj priamo v boji, pili ich dušu-život-silu.

²³ Porov. gr. «*Εδεμ*», stl. «*Адамъ*», porov. Gn 2,8.

²⁴ I. Donnelly, *Atlantis, svět předpotopní*, Praha, IV, 1924, str. 9.

²⁵ Človek bol stvorený na obraz a podobu Božiu (porov. Gn 1,26-27). Boh je však čistý Duch, a preto sa naň človek podobá nie svojim telom, ale *duchovnou dušou*, ktorá je podobne ako Boh *osobná a nesmrteľná*, má *rozum* (myslí) a má *slobodnú vôľu* (môže sa slobodne rozhodovať). Práve duchovnou dušou sa človek líši od všetkej živej (ktorá má síce tiež dušu, ale nie duchovnú) i neživej prírody, prevyšuje prírodu a vládne nad ňou.

(predstavované viditeľnou «zemou»). V dávnoveku totiž vládlo všeobecné presvedčenie, že v krvi, ktorá je za normálnych okolností pred ľudským zrakom tiež ukrytá, tkvie dýchanie, tj. dych (= duch) živočíchov, čiže obrazne povedané **v krvi sa skrýva duša**²⁶, životný princíp človeka. Duša ako princíp života-dýchania a krv ako princíp života boli rovnako ukryté,²⁷ preto boli v ľudovom ponímaní rovnako tajomné a ztotožňované.

Slovo «Adam» teda nie je len osobným menom, ale v doslovnom preklade znamená (*Bohu*)*podobný, človek* (tj. *muž* a *žena* zároveň)²⁸ a tiež *červený*.

Hebrejské slovo «אָדָם» [čit. *adam*] *adam* je synonymom staroslovanského slova «*рѣсѣ*» [čit. *r^o/us*, Kelti ho vyslovovali *ras*] «*rus*» alebo «*ros*». Slovo «*rus*», príp. «*ros*» totiž v konkrétnosti tiež označuje osobné meno (napr. *svätá Rus*) a vo všeobecnosti doslovne znamená *počiatok, hlava-pohlavár, náčelník* a zároveň vo svojom sekundárnom význame tiež označuje *červenú (rusavú-ryšavú) farbu*.²⁹

Človek – obraz Trojjedinnosti

Trojediný Hospod' Boh utvoril človeka (Adama a Ženu) na svoj *trojediný* obraz.

Tri Božie Osoby = Jeden Duch sú v absolútnej jednote. Sú absolútne rovnocenné, čo do večnosti a nekonečnej dokonalosti; v ničom sa navzájom neodlišujú, iba svojím pôvodom, a to:	Podobne prvý človek bol stvorený na <i>Trojediný</i> obraz Boží (otec+matka+dieťa = v momente manželského počatia jedno telo):
Boh Otec je večný a od večnosti sa ani nerodí , ani z ničoho nevychádza ;	Adam sa nenarodil (bol stvorený z hliny);
Boh Duch Svätý je večný a od večnosti sa tiež nerodí , ale neprestajne vychádza z Boha Otca;	prvá Žena – neskôr po hriechu nazvaná Eva – sa tiež nenarodila, ale vyšla z Adama (z jeho rebra);
Boh Syn je taktiež večný a od večnosti sa neprestajne rodi ³⁰ z Boha Otca.	ich syn a všetci ostatní potomkovia sa však už narodili .

²⁶ «... дѣшѣ всѣхъ ꙗко плѣти крѣвь ѣсть ...» – ... *dýchanie (duša) každého tela je jeho krv...*, (porov. Lv 17,11.14); Moderná medicína to potvrdzuje: krv je totiž ten životne dôležitý element, ktorý oksylučuje každú časť tela – každá bunka človeka dýcha krvou; porov. stsl. «дѣшѣ» = gr. «ψυχή» **1) dýchanie, dych, duch, duša, 2) život**, (И.Х. Дворецкий, *Древнегреческо-русский словарь*, II, Москва, 1958, str. 1801).

²⁷ Stsl. «крѣвь» *krv* a stsl. «крытъ» *skryť* majú spoločnú koreň, (porov. Г. Дьяченко, *Полный церковно-славянский словарь*, Москва, 2002 (reprint z r. 1900), str. 1026); «ѣко скрѣ ма въ крѣвѣ своѣмѣ, въ день саа мрегѣ покрѣ ма въ тѣмѣ крѣва своѣгѣ», (cárske časy na navečerie Bohojavenija, *Вечерня і оѣтрена та инши богослѣженна на вси недѣли і свѣта цѣлого рокѣ*, Монахъ, 1945, str. 449).

²⁸ Osobné meno «Adam» v hebrejčine znamená to isté čo slovo «človek» a zároveň slovo «červený» (porov. napr. texty *Septaginty* a *Vulgáty*, či tzv. masoretický text – na mnohých miestach, tam, kde má *Vulgáta* slovo «Adam», *Septuaginta* píše «človek» a naopak, pozri napr.: Gn 2,16; 3,22; 3,24; 5,1; 5,2;...); Výraz *Adam = človek* teda v Biblii označuje korunu-kráľa tvorstva, a to nielen muža, ako takého, ale muža i ženu zároveň ako absolútne rovnocenných partnerov: «...въ ѡньже дѣнь сотвори бѣ ѡдѣма (Адаи), по ѡбразѣ вѣиу сотвори егѣ, мѣжа и женѣ сотвори и хъ и влѣви и хъ: и наречѣ и ма е мѣ адѣмъ (Адаи), въ ѡньже дѣнь сотвори и хъ» – *Keď Boh stvoril Adama, urobil ho na Božiu podobu, muža a ženu ich stvoril a požehnal ich: a dal mu meno Adam (= podľa Vulgáty: dal im meno človek), keď boli stvorení*, (Gn 5,1-2);

«И сотвори бѣ чѣловѣка, по ѡбразѣ вѣиу сотвори егѣ: мѣжа и женѣ сотвори и хъ» – *A stvoril Boh človeka na svoj obraz, na Boží obraz ho stvoril, muža a ženu ich stvoril*. (Gn 1,27);

²⁹ Porov. Timkovič G.A., «Cyrilika je staršia ako glagolika», *Krásnobrodský zborník*, Prešov, III/1-2 (1998) 54.

³⁰ Aj z tohto dôvodu Východná Cirkev (gréckokatolíci na Slovensku) zdraví od *Roždestva*, tj. od *Vianoc* (25. decembra) do sviatku *Stritenija* (2. februára) «Christos raždajetsja» *Christos sa rodi* v prítomnom čase.

Odkiaľ sa teda vzala "náhoda"?

Po Potope sveta si pohanovia vymysleli neexistujúcu bohyňu tzv. *Náhodu*, resp. *Nahotu*³¹. V perských dokumentoch sa nazývala «Nahi», «Nahide» – bola to modifikácia-odnož obnaženého predpotopného božstva «Aštar» Slnko-hviezda v doslovnom preklade *jašter*.

Postupom času sa zobrazovala bez šiat a s vtákom-holubom v rukách³² (odtiaľ výrazy *nahý* = *holý*). Jej pripisovali na vrub stvorenie sveta a rovnako neexistujúci vopred stanovený "osud" človeka.

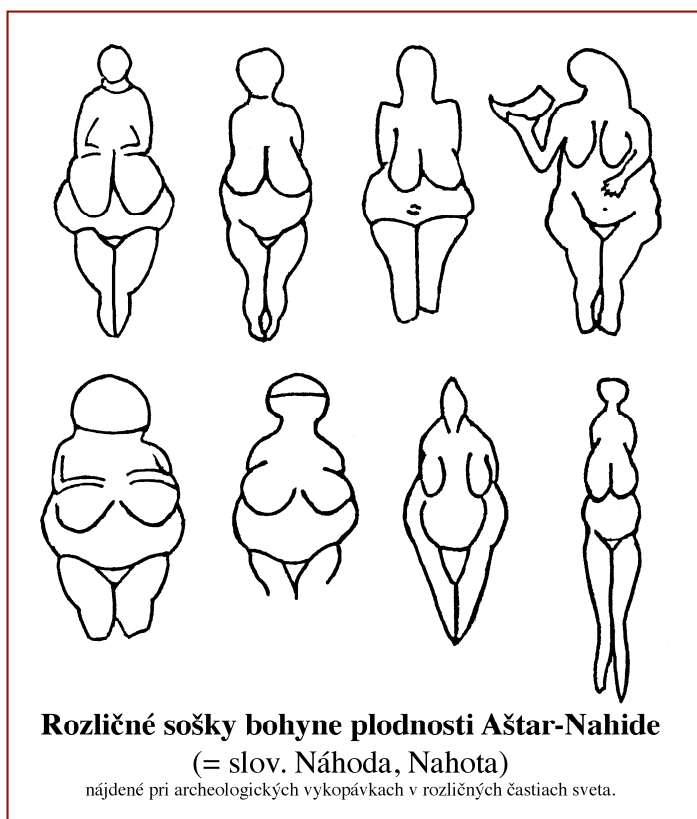
Hlinené sošky bohyně Aštarty
(s vtákom - holubom v rukách).

Ateisti – novodobí pohanovia 20.-21. st. to s radosťou prevzali a jej (avšak už nie ako božstvu s veľkým «N»), ale ako *náhode* (s malým «n») pripísali «náhodný evolučný» vznik sveta, tj. «evolúciu bez Boha založenú na náhode». Evolúcia založená na neexistujúcej náhode však rovnako neexistuje. Evolúcia je totiž cesta od jednoduchého k zložitejšiemu a od neurčitého k určitému, avšak nikdy nie na základe náhody: z kopy hliny nemôžu náhodou, tj. samy od seba vzniknúť švajčiarske hodinky...

³¹ Slová «nahý», «nahota», «nahoda» pochádzajú etymologicky z prahistorického «nah_h» = fenického «nah_{as}» *had* (porov. G.L.D. Vida, «Alfabeto», *Enciclopedia italiana*, II, Milano, 1929, str. 373), vo všeobecnosti *plaz*; Prahist. výraz «nahas» je úplne rovnocenný slovenskému výrazu «náhoda», porov. «Atlantis» – «Atlantída», «Ilias» – «Iliada», «Paris» – «Paride»...; Porov. fen. «nahas» *had* a stsl. «нагъ» = «нагъ» *nahý*, odtiaľ stsl. «ноги» *nohy* (nahé, hadov pripomínajúce časti tela); príp. «голубъ» *holý*, odtiaľ nielen «holub», ale aj stsl. «голень» *noha od kolena nižšie, holeň* (bola spravidla vždy *holá*-neoblečená-nepokrytá), (porov. *Lexicon linguae palaeoslovenicae*, I, Praha, 1966-1983, str. 415-416).

³² Chytať vtáka – držať holuba v dvojzmyselnom chápaní mužského pohlavného údu bolo atribútom *Aštary-Nahi*.

Osud

Tzv. «osud» je druhým extrémom, opačným k *náhode*, ktorý v skutočnosti, podobne ako náhoda, tiež vôbec neexistuje. Slovo «osud» je odvodené od slova «súd», tj. *súdne rozhodnutie*. Označuje teda nezmeniteľnosť *prisúdenej* budúcnosti, bez ohľadu na vôľu a z nej plynúce skutky dotyčného človeka... Inými slovami povedané, že totiž dotyčného neminie, čo mu raz bolo *súdené*... • Kým jedni ateisti tvrdia, že svet vznikol náhodou, teda sám od seba, náhodným zoskupením náhodných mutácií a všetko je dielom náhody, druhí – upadnúc do opačného extrému, vidia, že všetko dianie vo svete je naozaj determinované – popierajú nielen samotnú náhodu, ale i slobodu vôle. Tvrdia, že nielen príroda okolo nás, ale aj správanie

sa a rozhodovanie človeka je vraj determinované, a predurčené vonkajšími predpokladmi, podmienkami a zákonmi, teda je neslobodné. Podľa ich tvrdenia človek údajne môže robiť, čo len chce, môže sa snažiť, ako len chce..., nikdy však neovplyvní a nezmení svoj tzv. osud, nikdy nezmení, čo mu je osudom predurčené a vopred súdené... «*Čo sa má stať, to sa neodstane...*», hovoria. V takom prípade by však stratili svoju opodstatnenosť a význam všetky väznice, všetky tresty, všetky súdy a ministerstvo spravodlivosti by trebalo tiež zrušiť... Nemali by význam nijaké nápravno-výchovné zariadenia, ani nijaké odmeňovanie. Keby aj ľudské správanie bolo determinované a vopred predurčené ako príroda okolo nás, nikto by nemal nijakú vinu, ale ani zásluhu a zločinci by nenesli nijakú zodpovednosť za svoje činy a zločiny a za svoje rozhodnutia.

Veštenie, tj. predpovedanie budúcnosti-**osudu** sa u pohanov robilo a dodnes u primitívov robí prakticky vysvetľovaním-interpretáciou “náhody”, tj. doslovne na základe niečoho *hodeného*, *na-hodeného*. Podstata veštenia totiž od nepamäti spočívala v interpretácii polohy *na-(niečo)-hodeného* a dopadnutého predmetu. Dnes najtriviálnejším príkladom “ná-hody” je hod mincou (dve možnosti – rub, líce) alebo hod kockou (šesť možností)³³; V minulosti sa rituálnym spôsobom nahadzovali poodtínané údy otrokov k zomrelému do pohrebnej vaty, tak sa prorokoval jeho posmrtný osud.³⁴

³³ Každý takýto hod v skutočnosti vôbec nie je náhodný, ale absolútne determinovaný: závisí od množstva faktorov, ako je napr. váha kocky, homogénnosť rozloženia materiálu v nej – čiže poloha jej ťažiska, gravitačné zrýchlenie, smer a rýchlosť hodenia, rotačný moment, hustota a odpor vzduchu, kvalita a vlastnosti podložky, pružnosť materiálu, uhol dopadu... Ak by sme s dostatočnou presnosťou vopred poznali všetky tieto skutočnosti, hod a jeho výsledok by vôbec nebol “náhodný”, ale vopred presne známy a jednoznačne určený. Pri rovnakom splnení vyššie spomenutých podmienok by aj výsledok hodu bol stále rovnaký a teda dopredu známy.

³⁴ Hádzali sa dozadu, za seba, bez toho aby sa pozeralo, kde a akým spôsobom dopadnú.

Iné pohanské veštické praktiky, na základe ktorých sa veštilo boli napr.:

- "náhodný" obrazec vytvorený očúraním steny močou;³⁵
 - "náhodný" obraz, aký poskytujú vnútornosti pitvaného obetného zvierat'a, či človeka;
 - "náhodný" obrazec vytvorený zoskupením oblakov a mračien na oblohe;
 - "náhodný" tvar svetelných čiar blesku;
 - "náhodný" pohyb posvätných zvierat;
 - veštenie z "náhodného" letu vtákov;
 - z tvaru čierno-bieleho trusu vypusteného z kloaky posvätných kúr alebo holubov;
 - "náhodným" vybratím karty alebo iného predmetu z osudia;
 - "náhodným" obrazcom vytvoreným na dne pohára z usadenín zvyškov kávy;
 - "náhodným" obrazcom vzniklým vyliatím a následným stuhnutím roztaveného vosku alebo olova v nádobe s vodou;
 - "náhodným" pohybom orechových škrupín plávajúcich po hladine vody na Kračun;
 - "náhodným" rozkrojením jablka... atď, atď. atď
- ... a samozrejme všetky povery museli byť vykonané v pravý čas a pravú "posvätnú" chvíľu, "posvätnými" predmetmi v "posvätných" nádobách a "posvätných" priestoroch... "posvätným" spôsobom...

Pohania vsunuli do determinovaného diania okolo seba neexistujúcu *Náhodu* s veľkým «N», kým ateisti neexistujúcu *náhodou* s malým «n» a naopak do svojej nedeterminovanej a slobodnej vôle a skutkov z nej prameniacych zaviedli rovnako neexistujúce predurčenie, tj. *osud* tiež založený na *náhode*. Tým sa obe skupiny snažili zbaviť svoj život (zlý život) a svoje skutky (zlé skutky) zodpovednosti. Pretože, ak v prírode vládne *náhoda* a v živote človeka vládne *predurčenie-osud*, potom nech robí človek čokoľvek, nech sa snaží akokoľvek, nech jeho skutky sú akokoľvek (spravodlivé alebo nespravodlivé), nezmení svoj osud, čo mu je predurčené, to sa musí stať a teda nemá zmysel ani «mzda» (odmena) ani «msta» (trest)³⁶, a teda ani nebo, ani peklo.

Ateisti sa dnes takto pokúšajú zbaviť svoj život (zlý život) Božej prítomnosti a z toho plynúcej budúcej zodpovednosti za svoje skutky pred Jeho Spravodlivosťou a snažia sa vysvetliť svet, jeho vznik a vývoj (evolúciu) bez Boha.

Náhoda v prírode, ani *osud* (tj. predurčenie) v osobnom živote človeka však neexistujú. Keďže ale svet existuje, a my v ňom tiež, musí existovať Najvyššia inteligencia – Boh, ktorá svet stvorila a ďalej tvorí a riadi na základe svojho vopred stanoveného evolučného plánu prostredníctvom ňou spolustvorených prírodných zákonov a musia existovať vina (hriech) a trest za ňu (peklo), ako aj zásluha a odmena za ňu (nebeská blaženosť) udelené v momente smrti človeka na spravodlivom Božom súde.

Nienáhodný vývoj – nienáhodná evolúcia existuje a je ďalším dôkazom pre jestvovanie Boha, ktorý je posledným pôvodcom všetkých jestvujúcich vecí.

Ako však prebieha samotný vývoj-evolúcia? Na túto otázku zatiaľ ani zd'aleka nie sme schopní odpovedať. Trojjediný Boh-Stvoriteľ totiž vložil do prahmoty, v momente, keď ju pri Big Bangu stvoril, sily a zákonitosti, ktoré zatiaľ poznáme len zčasti.

o. Gorazd (Agaton) Andrej Timkovič, OSBM, v Košiciach 30. januára 2012

³⁵ Porov.: «сїѡ да сотвори́тъ вѣтъ давіда ѡ сїѡ да приложитъ, ѡце до о́ттра ѡста́влю ѡ всѣхъ нава́ловыхъ да́же до мо́ицагоса къ стѣнѣ» – *Toto nech urobí Boh Dávidovi a toto nech pridá, ak zo všetkého, čo má Nabal, nechám do ranného svitu čokoľvek čo močí k stene*, (1Sam 25,22); Porov tiež 1Sam 25,34; 1Kr 14,10; 16,11; 21,21; 2Kr 9,8...

³⁶ Porov. stsl. «мзда» *mzda* (pozitívna odplata – odmena); stsl. «мьста», čes. «msta» *trest*, *pomsta* (negatívna odplata – trest); porov. slov. «po-msta», tj. odvetná reakcia po mste za udelené zlo-trest; Porov. pohanské staroindické božstvo menom *Mazda*.